

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/125/125/97

SEJM DRUGIEJ KADENCJI W OCENIE POLAKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK '97

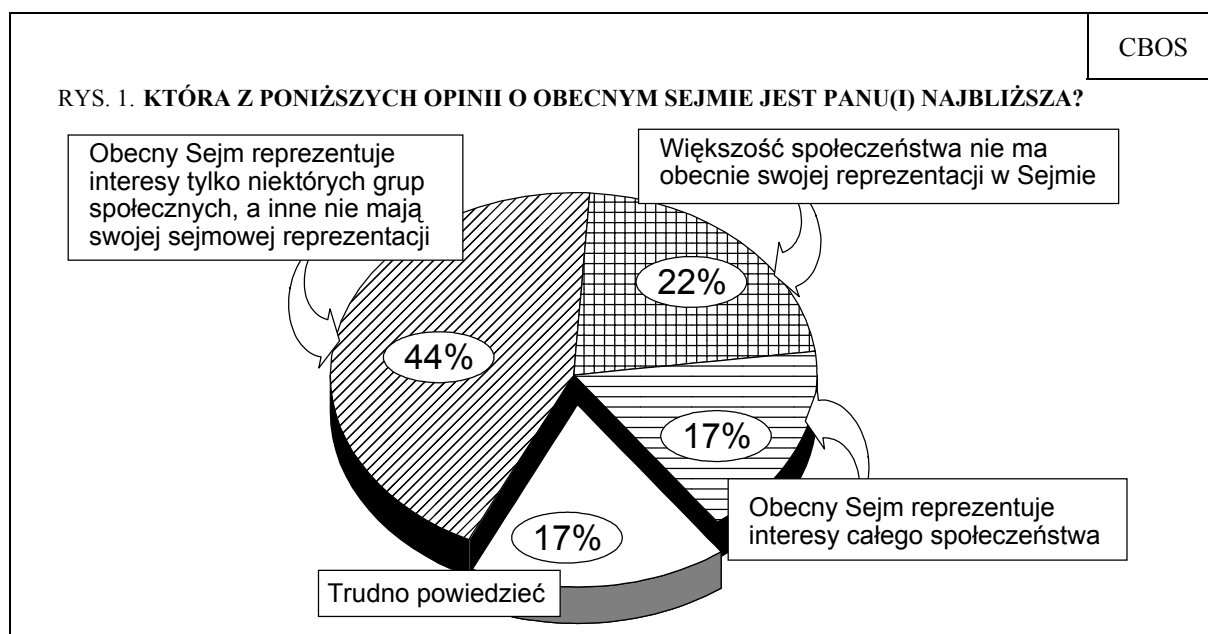
PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Większość ankietowanych podziela pogląd, że parlament wybrany w roku '93 nie był reprezentatywny; tylko 17% badanych uważa, że ustępujący Sejm reprezentował interesy wszystkich Polaków. Jednocześnie trzy czwarte (74%) respondentów identyfikuje się z poglądami i przekonaniami przynajmniej niektórych posłów tego Sejmu.
- ◆ Wśród badanych dominuje opinia, że co najmniej połowa spośród 460 posłów Sejmu drugiej kadencji nie miała kwalifikacji niezbędnych do pełnienia tego urzędu.
- ◆ W ocenach dotyczących sposobu działania i wizerunku Sejmu drugiej kadencji przeważa krytycyzm. Większość ankietowanych uważa, że Sejm ten nie cieszył się dużym autorytetem społecznym i pracował zbyt opieszale.
- ◆ Tylko co trzynasty respondent przyznaje, że ustępującemu Sejmowi udało się rozwiązać wiele spraw ważnych dla kraju. Niemal co czwarty uważa natomiast, że Sejm ten praktycznie nic nie zrobił i najważniejsze dla kraju sprawy pozostają nadal nie rozwiązane.
- ◆ Polacy w zdecydowanej większości (81%) nie wiedzą, kto reprezentował ich okręg wyborczy w Sejmie drugiej kadencji. Znajomość nazwiska „swojego” posła deklaruje tylko 19% ankietowanych. Znikoma liczba respondentów była kiedykolwiek na spotkaniu z posłem (6%), jeszcze mniej osób zwracało się do posła z prośbą o pomoc lub interwencję w jakiejś sprawie (2%).

Szczególny moment, jakim są wybory nowego parlamentu, sprzyja różnego rodzaju podsumowaniom i bilansom. Jednym z częściej podejmowanych ostatnio tematów jest ocena dokonań i sposobu działania ustępującego Sejmu. Kwestie te były przedmiotem sondażu CBOS zrealizowanego na krótko przed wyborami¹.

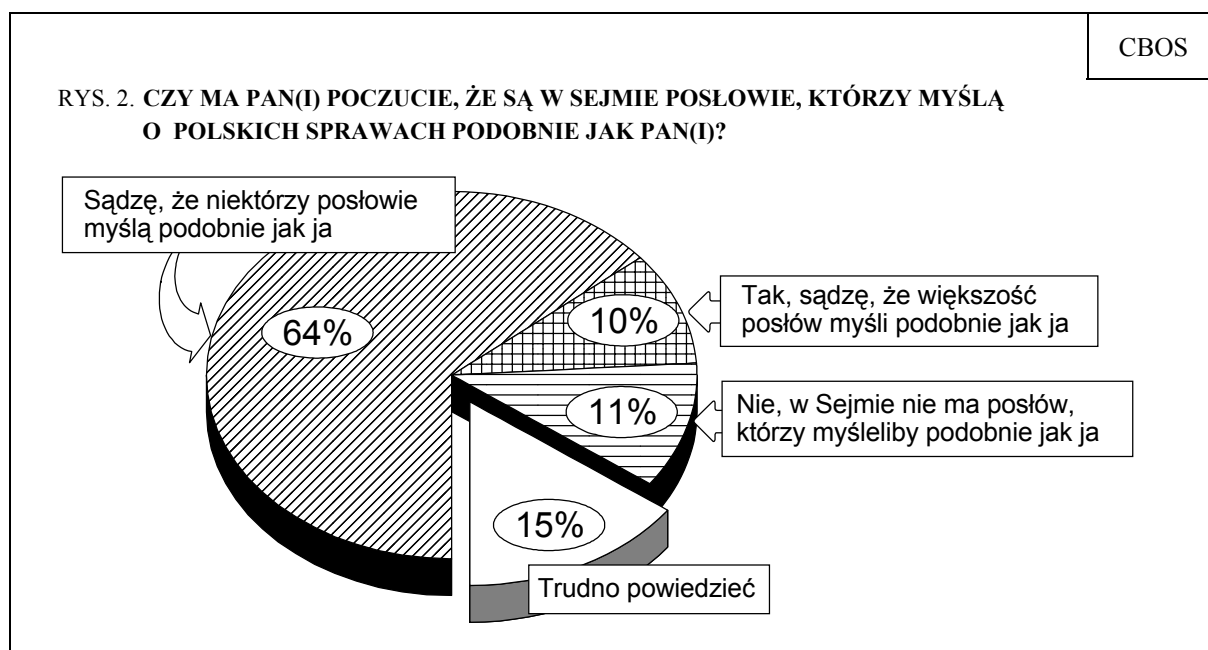
CZYJ BYŁ TEN SEJM?

Większość Polaków podziela pogląd, że parlament wybrany w roku '93 nie był reprezentatywny. Ponad dwie piąte ankietowanych uważa, że reprezentował on interesy tylko niektórych grup społecznych, jedna piąta zaś jest zdania, że większość społeczeństwa nie miała swojej reprezentacji w Sejmie. Tylko co szósty badany przypisuje ustępującemu Sejmowi reprezentowanie interesów całego społeczeństwa.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (87) przeprowadzono w dniach 26 sierpnia - 1 września '97 na 2265-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Mówiąc o niereprezentatywności ankietowani zdają się mieć na uwadze przede wszystkim „partyjny” skład ustępującego Sejmu, zdominowanego przez ugrupowania deklarujące orientację lewicową bądź centrową. Ważniejsze dla tego rodzaju ocen wydają się swego rodzaju „etykiety” poszczególnych partii parlamentarnych niż rzeczywiste poglądy i przekonania parlamentarzystów. O ile bowiem tylko 17% badanych uważa ten Sejm za reprezentatywny dla całego społeczeństwa, o tyle aż 74% identyfikuje się z poglądami i przekonaniem przynajmniej niektórych posłów.

Powyższą tezę potwierdza zróżnicowanie poglądów na ten temat w poszczególnych elektoratach. Przekonanie o braku reprezentatywności ustępującego Sejmu zdecydowanie częściej podzielają sympatycy ugrupowań pozaparlamentarnych, przede wszystkim ROP (40%) i AWS (35%). Jednocześnie jednak stosunkowo niewielki odsetek zwolenników tych partii nie identyfikuje się z poglądami żadnego z posłów ustępującego Sejmu - zdecydowana większość spośród nich deklaruje, że są w nim posłowie, którzy myślą podobnie jak oni. Postrzegany brak reprezentatywności Sejmu dotyczy zatem poziomu makro, czyli obecności bądź nieobecności w nim konkretnych ugrupowań, znacznie korzystniej oceniana jest natomiast jego reprezentatywność na poziomie wspólnoty przekonań.

Tabela 1

w procentach

Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)?	Zróżnicowanie opinii w elektoratach największych ugrupowań politycznych						
	UP	UW	AWS	SLD	PSL	ROP	KPEiR
Tak, sądzę, że większość posłów myśli podobnie jak ja	12	10	5	24	16	10	13
Sądzę, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja	66	81	74	66	64	76	69
Nie, w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja	10	6	13	2	8	12	10
Trudno powiedzieć	12	3	8	8	12	2	8

W tabeli uwzględniono elektoraty o liczebności minimum 4%.

Krytycznym okresem dla ustępującego Sejmu był rok '94. Między listopadem '93 a listopadem '94 nastąpił swego rodzaju kryzys zaufania do parlamentu, wyrażający się w drastycznym pogorszeniu opinii o jego reprezentatywności i zmniejszeniu odsetka badanych identyfikujących się z przekonaniem posłów wybranych 19 września '93.

Tabela 2

w procentach

Która z poniższych opinii o obecnym Sejmie jest Panu(i) najbliższa?	Wskazania według terminów badań			
	XI '93	XI '94	VII '96	VIII '97
Sejm reprezentuje interesy całego społeczeństwa	38	19	19	17
Sejm reprezentuje interesy tylko niektórych grup społecznych, a inne nie mają swojej sejmowej reprezentacji	30	40	36	44
Większość społeczeństwa nie ma obecnie swojej reprezentacji w Sejmie	19	27	29	22
Trudno powiedzieć	13	14	16	17

Tabela 3

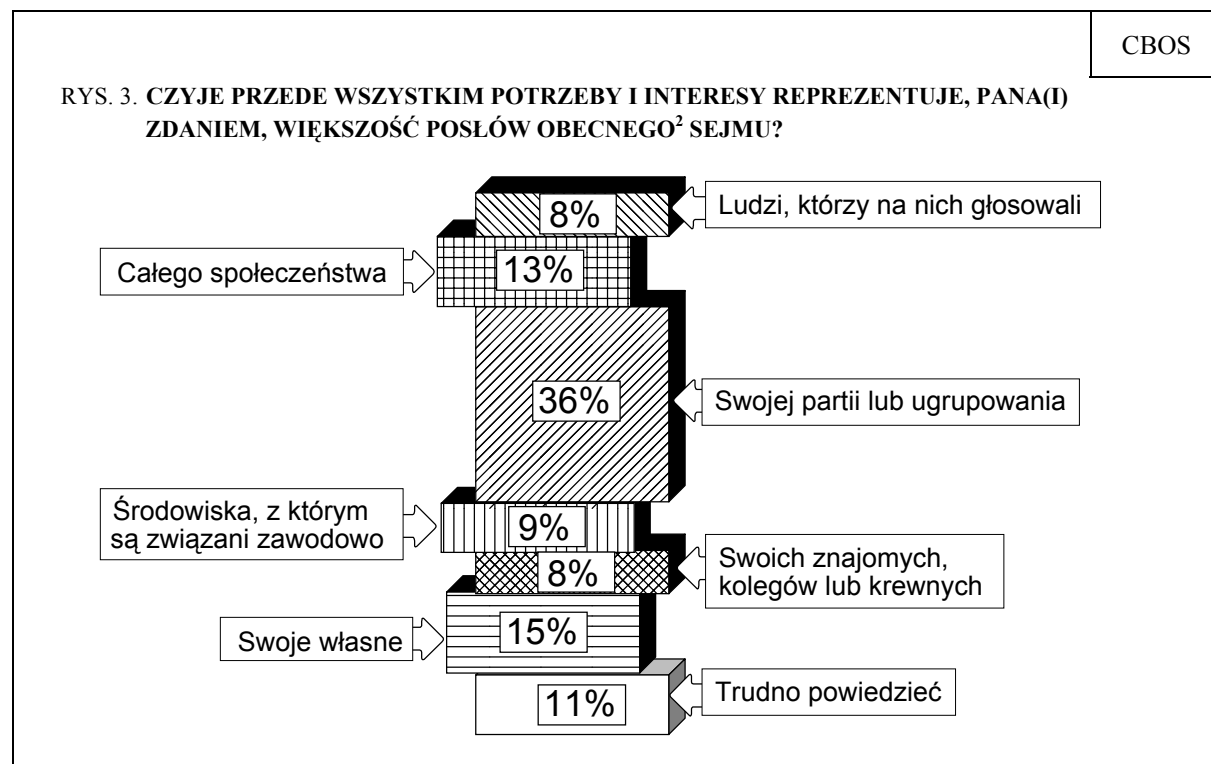
w procentach

Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)?	Wskazania według terminów badań			
	XI '93	XI '94	VII '96	VIII '97
Tak, sądzę, że większość posłów myśli podobnie jak ja	25	13	11	10
Sądzę, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja	52	53	62	64
Nie, w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja	7	17	14	11
Trudno powiedzieć	16	17	13	15

Kryzys ten należy przypisywać, jak się wydaje, swego rodzaju powyborczej frustracji. Miesiące następujące po wyborach są bowiem okresem weryfikacji obietnic przedwyborczych, które nie zawsze znajdują odzwierciedlenie w rzeczywistości, zwłaszcza w tak krótkim czasie. Z drugiej strony, wysoka ocena zanotowana bezpośrednio po wyborach w roku '93 może być naturalną konsekwencją „wyborczej gorączki” i tego, że ówczesne wybory zaowocowały radykalną zmianą na szczytach władzy.

Od roku opinie o reprezentatywności parlamentu są dość stabilne. Jediną istotną zmianą jest niewielki spadek odsetka osób przychylających się do opinii o zupełnym braku reprezentatywności oraz wzrost liczby tych, którzy uważają, że Sejm reprezentuje tylko niektóre grupy społeczne.

Zdaniem większości ankietowanych, działania ustępującego Sejmu były zdominowane przez partykularne interesy parlamentarzystów. W zdecydowanej mniejszości są badani przypisujący posłom kierowanie się dobrem ogółu społeczeństwa lub przynajmniej grup, które oddały na nich swe głosy w wyborach '93. Motywem działania najczęściej przypisywanym byłym posłom jest natomiast interes partyjny lub wręcz osobisty.

² Pytanie zadane było przed wyborami i dotyczyło posłów ustępującego Sejmu.

Najbardziej krytyczni wobec posłów Sejmu drugiej kadencji są sympatycy Unii Wolności i AWS, wśród których dominuje opinia (odpowiednio 59% i 48%), iż większość parlamentarzystów kieruje się w swojej działalności przede wszystkim interesem partyjnym. Równie krytyczną, lecz nieco odmienną opinię prezentują zwolennicy ROP, kładący nacisk na motyw interesu osobistego w działaniach posłów (33%).

Wydaje się, że określenie „większość posłów”, obecne w treści pytania, jest rozumiane przez ankietowanych jako większość rządząca, czyli posłowie partii koalicyjnych. Na taką interpretację wskazuje fakt znacznie korzystniejszej oceny motywów działania parlamentarzystów, z jaką mamy do czynienia w elektoratach SLD i PSL. Sympatycy tych ugrupowań znacznie częściej w porównaniu z innymi przypisywali większości posłów ustępującego Sejmu działanie w interesie całego społeczeństwa (odpowiednio 30% i 20%). Na opinie w tej kwestii wpływ mają również poglądy polityczne badanych. Osoby identyfikujące się z lewicą częściej w porównaniu z innymi skłonne są przypisywać posłom działanie dla dobra ogółu (23%) bądź swoich wyborców (12%), natomiast ankietowani o poglądach prawicowych przychylają się najczęściej do poglądu, że większość posłów reprezentuje przede wszystkim interesy partyjne (44%).

Dane z lat wcześniejszych, dotyczące ocen Sejmu i posłów, pozwalają na dokonanie pewnych uogólnień w tej materii. Podobnie jak w przypadku oceny reprezentatywności Sejmu, opinia społeczna o tym, w czym interesie działają posłowie, jest zwykle najkorzystniejsza dla tych ostatnich bezpośrednio po wyborach, kiedy ankietowani mają świeżo w pamięci hasła kampanii wyborczej, których rzeczywistość nie zdążyła jeszcze zweryfikować. Następne miesiące - będące okresem konfrontacji oczekiwań z rzeczywistością - przynoszą gwałtowne pogorszenie ocen, które pozostają na zbliżonym poziomie do końca kadencji. Dla ilustracji tej tezy poniższa tabela, prezentująca zmiany opinii o motywach działania parlamentarzystów, zawiera również dane z roku '92, dotyczące Sejmu pierwszej kadencji³.

³ Porównaj tabele 1 i 2.

Tabela 4

w procentach

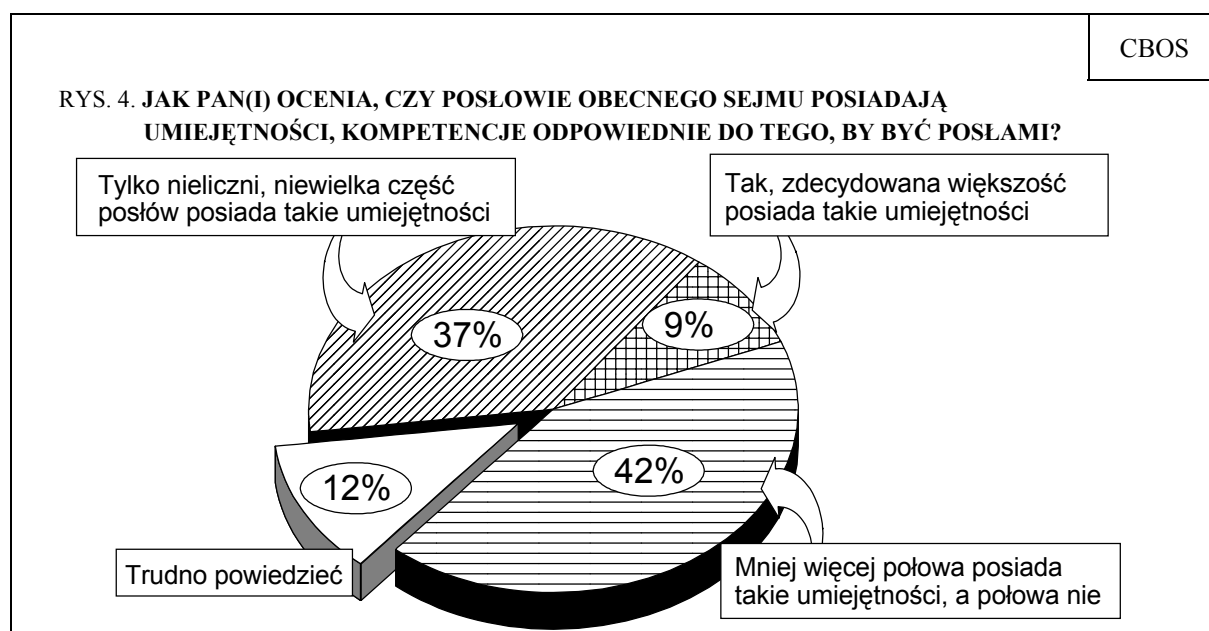
Czyje przede wszystkim potrzeby i interesy reprezentuje, Pana(i) zdaniem, większość posłów obecnego Sejmu?	Wskazania według terminów badań			
	VI '92	XI '93	VII '96	VIII '97
Ludzi, którzy na nich głosowali	7	13	9	8
Całego społeczeństwa	6	25	11	13
Swojej partii lub ugrupowania	40	26	40	36
Swoje własne	27	9	15	15

Ze względu na pewne różnice w sposobie postawienia pytania w roku '93 tabela zawiera tylko wybrane kategorie odpowiedzi, dlatego też procenty nie sumują się do 100.

Interesujące jest zestawienie ocen z roku '92 i '96, z uwagi na fakt, że w obu przypadkach dokonywano ich na rok przed końcem kadencji Sejmu. Po trzech latach sprawowania władzy posłowie obecnie ustępującego Sejmu zostali nieco lepiej ocenieni od swoich poprzedników - badani częściej przypisywali im działanie dla dobra całego społeczeństwa, rzadziej natomiast dopatrywali się partykularyzmu w ich poczynaniach.

KOMPETENCJE PARLAMENTARZYSTÓW

Polacy są bardzo krytyczni wobec swoich przedstawicieli w parlamencie. Wśród ankietowanych zdecydowanie dominuje opinia, że co najmniej połowa spośród 460 posłów Sejmu drugiej kadencji nie miała kwalifikacji i kompetencji koniecznych do pełnienia tego urzędu, przy czym więcej niż jedna trzecia przypisuje te umiejętności tylko nielicznym posłom. W ciągu ostatniego roku ocena ta nie uległa zmianie.

Opinię o kompetencjach posłów silnie różnicuje poziom wykształcenia ankietowanych, który zdaje się stanowić punkt odniesienia dla prezentowanych ocen. Zdecydowanie bardziej krytyczne są osoby z wykształceniem średnim i wyższym, natomiast badani z wykształceniem podstawowym częściej niż inni sądzą, że większość posłów legitymuje się odpowiednimi kwalifikacjami. Wśród grup zawodowych przekonanie o braku kompetencji najsilniejsze jest wśród przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników fizyczno-umysłowych i prywatnych przedsiębiorców. Przeciwną - pozytywną - opinię prezentują przede wszystkim rolnicy. Oceny kwalifikacji posłów różnią się także w zależności od deklarowanych poglądów politycznych badanych - krytycyzm w większym stopniu wykazują osoby o orientacji prawicowej niż lewicowej.

Zdecydowanie najgorszą opinię o kwalifikacjach posłów ustępującego Sejmu mają sympatycy ROP - niemal dwie trzecie osób w tej grupie ocenia, że tylko nieliczni posłowie posiadają kompetencje konieczne do sprawowania tej funkcji. Krytyczni są również zwolennicy UW i AWS - powyższą opinię podziela dwie piąte każdego z tych elektoratów. Odmiennego zdania są natomiast przede wszystkim wyborcy PSL, KPEiR oraz SLD, spośród których odpowiednio 19%, 17% i 14% uważa, że odpowiednie kwalifikacje ma zdecydowana większość posłów ustępującego Sejmu.

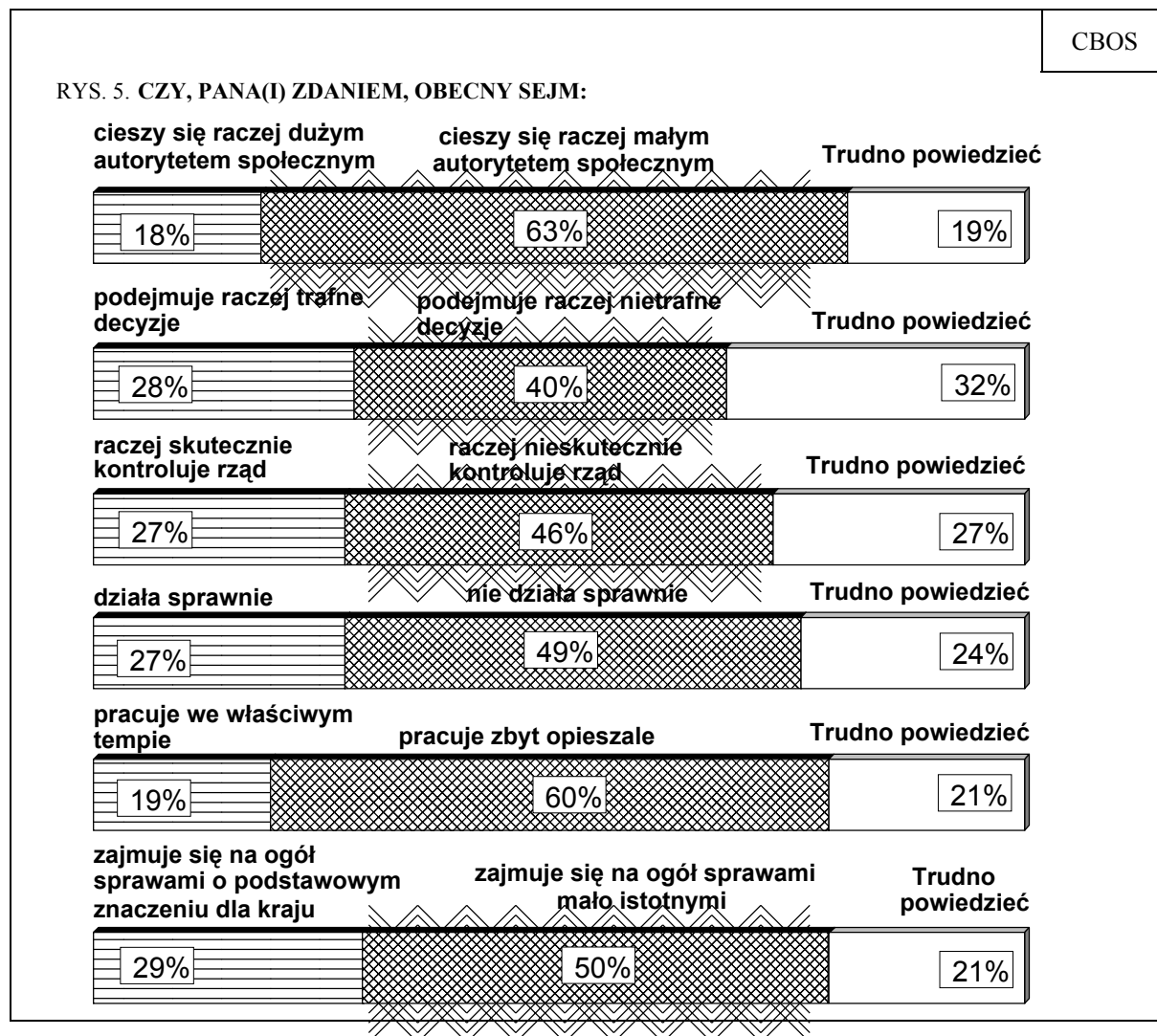
OCENA SPOSOBU DZIAŁANIA I DOKONAŃ SEJMU DRUGIEJ KADENCJI

W ciągu czterech lat Sejm drugiej kadencji uchwałił prawie 500 ustaw i 300 uchwał, apeli i rezolucji. Posłowie obradowali łącznie 298 dni. W przemówieniu rozpoczynającym ostatnie (115) posiedzenie Sejmu tej kadencji marszałek Józef Zych (PSL) powiedział: „Kadencja ta przejdzie do historii polskiego parlamentaryzmu jako pracowita i stabilizująca polską scenę polityczną”⁴.

Polacy raczej nie podzielają optymizmu marszałka. Większość ankietowanych wyraża przekonanie, że ustępujący Sejm nie cieszył się dużym autorytetem społecznym i pracował zbyt opieszale. Połowa badanych uważa, że zajmował się sprawami mało istotnymi i nie działał sprawnie. Opinie o skuteczności w kontrolowaniu rządu oraz trafności podejmowanych decyzji są dla tego Sejmu również raczej niekorzystne.

⁴ Dane i cytaty pochodzą z „Gazety Wyborczej” z 5 września ‘97.

W ciągu ostatniego roku poglądy na ten temat niewiele się zmieniły. Obecnie badani nieco lepiej ocenili jedynie tempo pracy Sejmu (wzrost o 5 punktów procentowych) i jego skuteczność w kontrolowaniu rządu (wzrost o 4 punkty procentowe).

Krytyczne oceny sposobu działania i wizerunku Sejmu drugiej kadencji stanowią raczej, jak się wydaje, wyraz zgeneralizowanej niechęci niż rzeczywistą ocenę merytoryczną. Jest bowiem wielce prawdopodobne, że tylko nieliczni Polacy są w stanie rzetelnie ocenić pracę Sejmu, chociażby z uwagi na fakt, że telewizja nie transmituje wszystkich posiedzeń (na przykład obrad komisji), a i oglądalność tych transmisji nie jest powszechna. Na trudności w ocenie wskazuje zresztą wysoki odsetek badanych nie umiejących jej dokonać. Tak więc, oceniając sposób działania Sejmu i mówiąc o jego publicznym wizerunku, badani dają raczej wyraz swojemu nastawieniu do parlamentu w jego obecnym składzie czy wręcz są wyrazicielami pewnych stereotypowych opinii dotyczących tej instytucji.

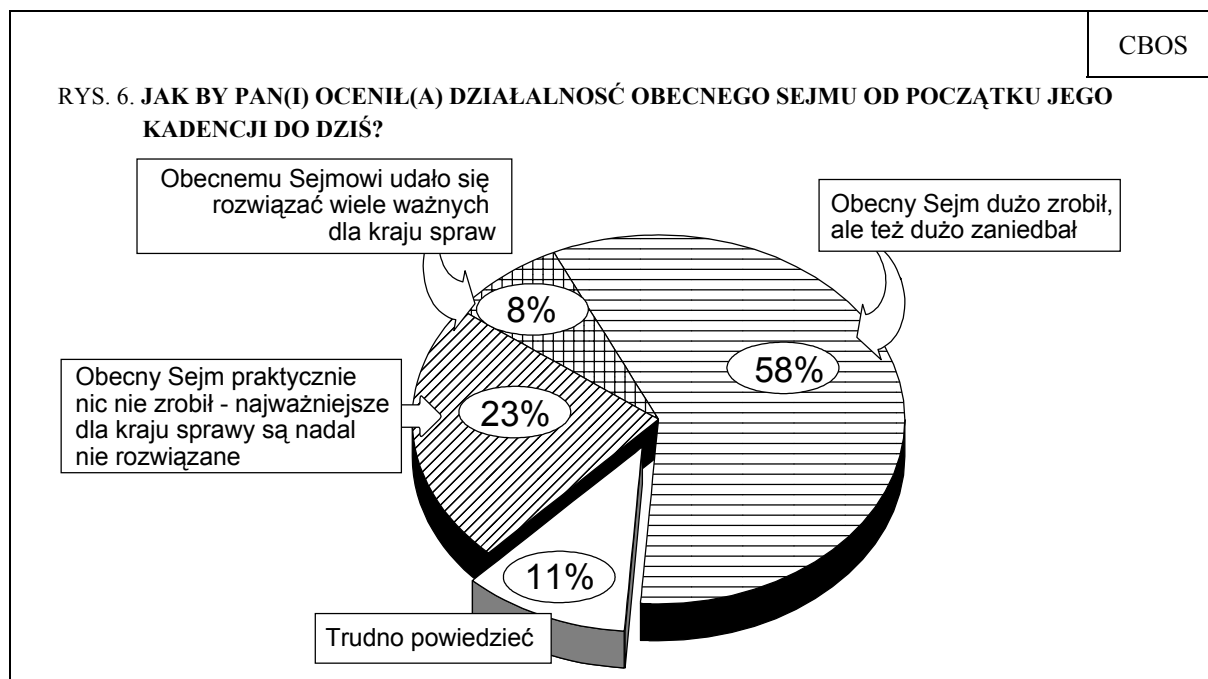
Tezę tę potwierdza zróżnicowanie poglądów na ten temat w zależności od deklarowanych poglądów politycznych oraz sympatii partyjnych. Mniej istotne dla oceny wizerunku i sposobu działania Sejmu okazują się natomiast czynniki o charakterze społeczno-zawodowym i materialnym.

Wśród osób oceniających Sejm **negatywnie przynajmniej w pięciu aspektach** (na sześć branych pod uwagę) zdecydowanie przeważają badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne (51% wobec 20% sympatyków lewicy), natomiast wśród tych, którzy oceniają Sejm **pozytywnie przynajmniej w pięciu przypadkach**, większą część stanowią osoby o poglądach lewicowych (41% wobec 15% deklarujących orientację prawicową).

Zdecydowanie najbardziej krytyczne wobec sposobu działania i wizerunku ustępującego Sejmu są elektoraty dotychczasowej opozycji pozaparlamentarnej - ROP i AWS. Niemal trzy czwarte zwolenników partii Jana Olszewskiego ocenia ten Sejm krytycznie przynajmniej w pięciu aspektach (na sześć branych pod uwagę); takie samo stanowisko prezentuje nieco ponad połowa zwolenników AWS.

Sejm drugiej kadencji zyskał najlepsze opinie wśród zwolenników SLD, spośród których połowa oceniła go pozytywnie we wszystkich wymiarach. Zwraca uwagę fakt, że oceny elektoratu PSL są mniej korzystne nie tylko w porównaniu z ocenami sympatyków SLD, ale nawet z opiniami osób deklarujących poparcie wyborcze dla KPEiR (pozytywna ocena przynajmniej w pięciu wymiarach: PSL - 31%, KPEiR - 41%).

Polacy krytycznie oceniają również bilans dokonań Sejmu drugiej kadencji. Większość badanych podziela opinię, że Sejm ten równie wiele zrobił, co zaniedbał. Jednocześnie tylko co trzynasty respondent skłonny jest uznać, że posłom udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw, natomiast niemal co czwarty uważa, że ten Sejm nie zrobił praktycznie nic i najważniejsze dla kraju sprawy pozostają nadal nie rozwiązane.

W porównaniu z rokiem poprzednim znacząco mniej osób wskazuje obecnie na brak dokonań Sejmu (spadek o 9 punktów procentowych). Można zatem sądzić, że Sejmowi udało się rozwiązać pewne kwestie właśnie w roku poprzedzającym wybory, które niewątpliwie stały się czynnikiem dopingującym parlamentarzystów do bardziej wyteżonej pracy.

Szczególnie krytyczni wobec dokonań ustępującego Sejmu są przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz prywatni przedsiębiorcy, natomiast emeryci częściej w porównaniu z innymi są usatysfakcjonowani jego osiągnięciami.

Czynnikiem silnie różnicującym opinie w tej kwestii jest identyfikacja polityczna i sympatie partyjne badanych. Skłania to do przypuszczenia, że ocena dokonań tego Sejmu może mieć w dużym stopniu charakter polityczny, a jej podstawą są w wielu przypadkach nie tyle przesłanki merytoryczne, ile zgeneralizowana sympatia bądź antypatia do tej instytucji w jej obecnym składzie.

Tabela 5

w procentach

Ocena dokonań Sejmu drugiej kadencji w elektoratach największych ugrupowań politycznych	UP	UW	AWS	SLD	PSL	ROP	KPEiR
Obecnemu Sejmowi udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw	10	3	2	24	12	11	16
Obecny Sejm dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał	72	75	56	66	60	39	62
Praktycznie nic nie zrobił - najważniejsze dla kraju sprawy są nadal nie rozwiązane	13	20	39	6	18	48	12
Trudno powiedzieć	5	2	3	4	10	2	10

W tabeli uwzględniono elektoraty o liczebności minimum 4%.

Dokonania Sejmu są bardziej doceniane - co oczywiste - w elektoratach partii, których przedstawiciele w nim zasiadali - SLD, PSL, UW i UP, jednak nawet tu różnice opinii są dość znaczne: zdecydowanie najbardziej usatysfakcjonowani są wyborcy SLD, a najmniej korzystne oceny charakteryzują sympatyków UW. Znacznie bardziej krytyczni wobec osiągnięć Sejmu są natomiast wyborcy AWS i ROP, choć dziwić może jednocześnie wysoki odsetek pozytywnych opinii wśród zwolenników partii Jana Olszewskiego - niemal taki sam jak w elektoratach partii „sejmowych”: UP i PSL. Warto ponadto podkreślić, że sympatycy KPEiR, której przedstawiciele w kampanii wyborczej krytykowali pracę Sejmu, należą do najbardziej usatysfakcjonowanych jego osiągnięciami.

KONTAKTY WYBORCÓW Z POSŁAMI

Pewnym uzupełnieniem opinii o Sejmie drugiej kadencji mogą być dane dotyczące kontaktów wyborców z posłami i znajomość nazwisk posłów, którzy reprezentują w Sejmie ich okręg wyborczy.

Polacy w zdecydowanej większości (81%) nie wiedzą, kto reprezentował ich okręg wyborczy w Sejmie drugiej kadencji. Znajomość nazwiska „swojego” posła deklaruje tylko 19% ankietowanych. Zdecydowanie częściej niż przeciętnie są to osoby o wyższym statusie społeczno-zawodowym: badani z wyższym wykształceniem (35%) oraz - w nieco mniejszym stopniu - przedstawiciele kadry kierowniczej, inteligencji (29%) i prywatni przedsiębiorcy (25%). Znajomości nazwiska posła sprzyja zainteresowanie polityką oraz uczestnictwo w wyborach parlamentarnych.

Ten powszechny brak wiedzy o posłach może mieć różne przyczyny. Jedną z nich jest zapewne brak w ustępującym Sejmie przedstawicieli ugrupowań prawicowych - wyborcy głosujący przed czterema laty na kandydatów tych partii poświęcili zapewne mniejszą uwagę osobom, które wygrały z nimi wyścig wyborczy. Pewnym potwierdzeniem tej tezy może być większa w porównaniu z innymi znajomość nazwisk posłów z własnego okręgu wyborczego wśród osób deklarujących poglądy lewicowe (26%). Z drugiej strony, fakt, iż nazwisk „swoich” posłów nie znają przede wszystkim osoby nie zainteresowane sprawami politycznymi oraz nie głosujące w poprzednich i obecnych wyborach parlamentarnych wskazuje, że brak tej wiedzy jest częścią swego rodzaju postawy „apolitycznej” (bez wnikania w jej przyczyny).

Znajomość nazwiska posła reprezentującego własny okręg wyborczy nie jest ponadto, jak można sądzić, uważana za informację istotną i przydatną. Znikoma bowiem liczba ankietowanych deklaruje, że była kiedykolwiek na spotkaniu z posłem (6%), jeszcze mniej osób zwracało się do posła z prośbą o pomoc lub interwencję w jakiejś sprawie (2%). W spotkaniach tego rodzaju zdecydowanie częściej niż przeciętnie uczestniczyli badani z wyższym wykształceniem (13%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (15%), a zatem ci, którzy - jak wskazują inne dane - większą uwagę poświęcają polityce w różnych jej aspektach.

★

★

★

Spółeczeństwo krytycznie oceniło Sejm drugiej kadencji. Przeważały opinie, że nie miał on autorytetu społecznego, pracował zbyt opieszale, był mało sprawny i zajmował się sprawami o drugorzędnym znaczeniu. Nie lepiej wypadli też posłowie, których większość, zdaniem ankietowanych, nie miała odpowiednich kompetencji do pełnienia tej funkcji. „Na pocieszenie” można dodać, że podobnie oceniano poprzedni parlament, regułą jest bowiem, że rzeczywistość zwykle nie odpowiada oczekiwaniom z okresu kampanii wyborczej, co powoduje wzrost krytycyzmu i zaostrenie ocen.

Konkludując można stwierdzić, że Polacy nie są raczej skłonni podzielać opinii marszałka Józefa Zycha w kwestii oceny dokonań ustępującego Sejmu. Ich poglądy lepiej ilustruje wypowiedź wicemarszałka Sejmu Olgi Krzyżanowskiej (UW): „To bardzo pracowita kadencja, ale nie załatwiono wielu ważnych spraw, takich jak reforma ubezpieczeń społecznych czy reprivatyzacja. To Sejm zmarnowanych szans”⁵.

⁵ Cytat pochodzi z „Gazety Wyborczej” z 5 września ‘97.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)? 1 - Tak, sądzę, że większość posłów myśli podobnie jak ja; 2 - Sądzę, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja; 3 - Nie, w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	64	11	15	2261
Płeć					
Mężczyźni	10	67	11	11	1069
Kobiety	9	61	12	18	1192
Wiek					
do 24 lat	3	67	16	14	315
25-34	6	69	12	13	401
35-44	11	66	12	10	500
45-54	13	66	8	13	387
55-64	14	64	10	13	299
65 lat i więcej	11	51	9	29	360
Miejsce zamieszkania					
Wieś	9	59	13	19	836
Miasto do 20 tys.	9	66	11	13	250
od 21 do 100 tys.	12	65	9	15	455
101-500 tys.	10	66	13	10	436
501 tys. i więcej mieszk.	9	71	9	11	280
Region					
Północny	7	68	12	12	261
Zachodni	13	66	11	10	267
Środkowo-zachodni	10	66	7	17	348
Środkowy	9	64	8	19	397
Wschodni	11	54	18	17	240
Południowo-wschodni	7	67	10	16	348
Południowo-zachodni	12	62	14	11	400
Wykształcenie					
Podstawowe	9	54	13	24	664
Zasadnicze zawodowe	8	66	13	13	623
Średnie	11	69	10	11	804
Wyższe	11	76	7	6	171
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	9	81	4	6	126
Prac. umysł. niż. szczebla	10	71	8	11	253
Pracownicy fiz.-umysł.	8	70	11	12	164
Robotnicy wykwalifikowani	7	72	9	11	278
Robotnicy niewykwalifik.	4	66	18	13	98
Rolnicy	14	53	8	26	131
Prywatni przedsiębiorcy	7	67	19	7	108
Bierni zawodowo					
Renciści	12	56	14	19	304
Emeryci	14	56	9	20	395
Uczniowie i studenci	4	73	13	10	119
Bezrobotni	9	56	18	17	171
Gospodynie domowe i inni	9	61	15	14	114
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	12	70	8	9	252
Sektor państwowy	6	75	6	13	242
Sektor prywatny	8	70	12	10	564
Spółdzielczość	12	55	16	18	50
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	9	60	16	15	402
201 - 325	9	64	11	16	449
326 - 449	11	60	13	16	402
450 - 599	12	67	11	10	320
Powyżej 599 zł	13	73	6	8	363
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	61	14	16	520
Średnie	9	63	12	16	1164
Dobre	13	68	8	10	577
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	61	20	11	137
Raz w tygodniu	10	65	10	15	1160
Kilka razy w miesiącu	8	65	11	16	263
Kilka razy w roku	11	65	10	14	464
W ogóle nie uczestniczy	11	59	15	15	233
Poglądy polityczne					
Lewica	18	68	6	8	427
Centrum	11	69	11	9	625
Prawica	7	73	13	7	699
Trudno powiedzieć	6	41	14	39	508

Tabela 2. Jak Pan(i) ocenia, czy posłowie obecnego Sejmu posiadają umiejętności, kompetencje odpowiednie do tego, by być posłami? 1 - Tak, zdecydowana większość posiada takie umiejętności; 2 - Mniej więcej połowa posiada takie umiejętności, a połowa nie; 3 - Tylko nieliczni, niewielka część posłów posiada takie umiejętności

	(%)				Liczba osób
	1	2	3	Trudno powiedzieć	
Ogółem	9	42	37	12	2262
Płeć					
Mężczyźni	9	43	39	9	1070
Kobiety	9	40	35	16	1192
Wiek					
do 24 lat	8	41	41	10	315
25-34	9	45	38	8	402
35-44	7	47	38	9	500
45-54	10	41	39	10	387
55-64	11	43	36	11	299
65 lat i więcej	12	32	27	29	360
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	41	31	17	837
Miasto do 20 tys.	9	48	31	12	250
od 21 do 100 tys.	8	43	38	11	455
101-500 tys.	9	42	41	8	436
501 tys. i więcej mieszk.	6	37	50	7	280
Region					
Północny	8	39	41	11	261
Zachodni	11	42	40	8	267
Środkowo-zachodni	9	40	31	19	349
Środkowy	7	40	41	13	397
Wschodni	13	39	34	14	240
Południowo-wschodni	10	44	33	14	348
Południowo-zachodni	9	46	37	8	400
Wykształcenie					
Podstawowe	12	38	28	23	664
Zasadnicze zawodowe	9	43	38	11	624
Średnie	9	42	42	7	804
Wyższe	5	49	43	3	171
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	7	44	44	4	126
Prac.umysł.niż.szczebła	6	53	35	7	253
Pracownicy fiz.-umysł.	4	44	45	8	164
Robotnicy wykwalifikowani	9	46	38	7	278
Robotnicy niewykwalifik.	7	43	37	13	98
Rolnicy	16	30	38	15	132
Prywatni przedsiębiorcy	4	39	52	5	108
Bierni zawodowo					
Renciści	10	42	27	21	304
Emeryci	13	36	32	20	394
Uczniowie i studenci	8	43	42	7	119
Bezrobotni	11	42	35	12	171
Gospodynie domowe i inni	10	35	41	14	114
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	8	46	38	7	252
Sektor państwowy	5	44	41	9	242
Sektor prywatny	6	44	43	7	564
Spółdzielczość	19	42	30	9	50
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	9	41	35	15	403
201 - 325	11	40	37	11	449
326 - 449	11	42	34	13	403
450 - 599	8	44	38	10	320
Powyżej 599 zł	7	47	39	7	363
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	35	41	16	520
Średnie	10	42	35	14	1165
Dobre	10	48	35	7	577
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	8	35	43	15	137
Raz w tygodniu	11	42	35	12	1161
Kilka razy w miesiącu	6	43	38	13	263
Kilka razy w roku	8	43	37	12	464
W ogóle nie uczestniczy	8	41	40	11	232
Poglądy polityczne					
Lewica	13	48	32	8	427
Centrum	10	47	35	8	626
Prawica	8	42	45	5	699
Trudno powiedzieć	7	29	31	33	508

Tabela 3. Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność obecnego Sejmu od początku jego kadencji do dziś? 1 - Obecnemu Sejmowi udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw; 2 - Obecny Sejm dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał; 3 - Obecny Sejm praktycznie nic nie zrobił - najważniejsze dla kraju sprawy są nadal nie rozwiązane

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	57	23	11	2263
Płeć					
Mężczyźni	9	60	24	6	1071
Kobiety	8	55	23	15	1192
Wiek					
do 24 lat	5	63	22	10	315
25-34	5	59	28	9	402
35-44	6	58	29	8	500
45-54	11	62	21	6	387
55-64	10	60	22	8	299
65 lat i więcej	14	44	17	25	360
Miejsce zamieszkania					
Wieś	9	56	22	13	837
Miasto do 20 tys.	5	65	17	13	250
od 21 do 100 tys.	10	56	23	11	455
101-500 tys.	9	60	23	8	436
501 tys. i więcej mieszk.	6	54	35	6	280
Region					
Północny	8	51	30	10	261
Zachodni	11	59	21	9	267
Środkowo-zachodni	9	63	17	11	349
Środkowy	9	51	26	14	397
Wschodni	5	56	26	13	240
Południowo-wschodni	7	57	25	11	348
Południowo-zachodni	8	64	20	8	400
Wykształcenie					
Podstawowe	9	54	17	20	664
Zasadnicze zawodowe	8	56	27	9	624
Średnie	7	62	24	6	804
Wyższe	12	56	29	3	171
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	7	60	30	3	126
Prac. umysł. niż. szczebla	8	61	24	6	253
Pracownicy fiz. - umysł.	9	62	22	7	164
Robotnicy wykwalifikowani	6	63	24	8	278
Robotnicy niewykwalifik.	3	60	29	9	98
Rolnicy	3	58	24	15	132
Prywatni przedsiębiorcy	5	58	35	2	108
Bierni zawodowo					
Renciści	9	52	18	20	304
Emeryci	15	51	19	16	395
Uczniowie i studenci	8	65	21	5	119
Bezrobotni	6	56	27	11	171
Gospodynie domowe i inni	6	55	30	8	114
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	10	64	21	4	252
Sektor państwowy	6	62	24	8	242
Sektor prywatny	5	61	27	7	564
Spółdzielczość	12	47	27	14	50
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	5	54	27	13	403
201 - 325	8	57	22	12	449
326 - 449	11	58	20	11	403
450 - 599	12	61	23	5	320
Powyżej 599 zł	9	62	25	5	363
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	48	30	14	520
Średnie	8	58	23	11	1166
Dobre	10	65	18	7	576
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	8	47	32	12	137
Raz w tygodniu	8	57	24	11	1161
Kilka razy w miesiącu	8	62	18	11	263
Kilka razy w roku	8	58	25	9	464
W ogóle nie uczestniczy	11	58	21	10	232
Poglądy polityczne					
Lewica	16	70	11	3	427
Centrum	9	61	23	7	626
Prawica	4	59	34	3	700
Trudno powiedzieć	7	41	21	32	508